

SOSYOLOJİ VE TOPLUMSAL GÜÇLERİN SESSİZLİĞİ: TOPLUMSAL DEĞİŞME VE OTORİTER YENİ DÜZEN İLİŞKİSİ ÜZERİNE*

Ertan EĞRİBEL**

Atıf: Eğribel, Ertan. "Sosyoloji ve Toplumsal Güçlerin Sessizliği: Toplumsal Değişme ve Otoriter Yeni Düzen İlişkisi Üzerine", Sosyologca, Sayı 22 (2021), s. 132-138.

ÖZ: Toplumsal değişme, sosyolojinin ana konularından bir tanesidir. Toplumsal değişmeyi anlamak ve yorumlamak önemlidir. Günümüz dünyası durdurulamaz şekilde değişmektedir. Toplamların hareketi sürekli olarak gerçekleşmektedir. Dünya üzerindeki değişimler ile birlikte toplumların yaşayış şekli de değişmektedir. Yaşayış şekilleri insanların düşünme yapısını da etkilemektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı toplumsal değişimin açıklanması mühimdir. Toplumsal değişme açıklanabilmek için bilime ihtiyaç duyar. Bu yüzden de toplumsal değişmeyi bilimsel bakış açısından değerlendirmek gereklidir. Otoriter yeni dünya düzeni, toplumsal değişmeye farklı bir katman sağlamıştır. İzlemenin ve denetlemenin yeni bir boyut kazanması söz konusudur. Batı dünyası kendi adına toplumsal değişmeyi bitirdiğini varsaymaktadır. Sosyolojiyi değişimin önüne engel olarak sıklıkla kullanmıştır. Günümüzde de dünya siyaseti üzerine söyleyebilecek yeni sözleri yoktur. Bu yüzden de mevcut sistemlerini korumaya yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Bu bakımdan yeni otoriter dünya düzeni incelenmelidir. Yeni dünya düzeninin anlaşılması ve açıklanması gerekmektedir. Yeni düzenin anlaşılması ve açıklanması özellikle Doğu toplumları için önemlidir. Bu çalışmada otoriter yeni dünya düzeni ile sosyolojinin bilim kimliği toplumsal değişme üzerinden açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otoriter, Yeni Dünya Düzeni, Sosyoloji, Toplumsal Değişme, Bilim.

Sociology and the Silence of Social Forces: On the Relationship between Social Change and the Authoritarian New Order

ABSTRACT: Social change is one of the main topics of sociology. It is important to understand and interpret social change. Today's world is changing inexorably. The movement of societies is constantly taking place. Along with the changes in the world, the way of life of societies is also changing. The way of life also affects the way of thinking of people. For all these reasons, it is important to explain social change. Social change needs science to be explained. Therefore, it is necessary to evaluate social change from a scientific point of view. The authoritarian new world order has provided a different layer to social change. It is in question that monitoring and inspection gain a new dimension. The Western world assumes for itself that it has finished social change. He frequently used sociology as an obstacle to change. Today, he has no new words to say about world politics. Therefore, it works to protect its existing systems. In this respect, the new authoritarian world order should be examined. The new world order needs to be understood and explained. Understanding and explaining the new order is especially important for Eastern societies. In this study, the authoritarian new world order and the scientific identity of sociology will be explained through social change.

Keywords: Authoritarian, New World Order, Sociology, Social Change, Science.

Makale Türü: Kuramsal Makale

Geliş Tarihi: 21.08.2021

* Bu makale, daha önce *Çağatay Özdemir'e Armağan* kitabına verilen yazının yeniden düzenlenerek genişletilmiş şeklidir.

** Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, ertanegribel@yahoo.com.tr, ORCID:0000-0003-1742-8006

Kabul Tarihi: 14.11.2021

Giriş

Bu çalışmada toplumsal değişme anlayışı ile sosyolojinin bilim kimliği arasındaki ilişkiyi günümüz sorunları temelinde birlikte ele alarak açıklamaya çalışacağız. Sosyoloji en basit tanımla toplumda görülen gelişme ve değişmelere, sorunlar ve çözümüne yönelik bir açıklamadır. Dolayısıyla her sosyoloji kuramı sonuçta tarih ile ilişkilidir. Sosyoloji toplum olaylarını ve aynı zamanda tarihin açıklamasını içinde taşıdığı inancının bir ürünüdür. Buna karşılık günümüzde modern anlamda toplum güçlerine dayalı toplumsal değişme ve ilerleme anlayışı, bütünsel sosyoloji/tarih kuramları, düzenin işleyişi ile ilgili konular ilgi çekmemektedir. Toplumsal değişme olayı sosyolojinin doğrudan bilim kimliği ve varoluşu ile ilgili konulardan biri ve başlıcasıdır. Sosyoloji açısından böyle önemli bir konuda toplumsal değişme ve ilerlemenin sonundan söz etmenin yadırganmaması bile kendi başına önemlidir. Toplumsal değişimin, tarihin hatta sosyoloji ve toplumun sonundan söz etmek için sosyolojinin ele aldığı bütün sorunların çözülmüş olması gerekir. Bir adım daha ileri gidersek artık toplumlar ile ilgili son sözün, toplumsal değişme ve gelişmeyle ilgili çözümün tartışmaya yer vermeyecek biçimde apaçık ortaya çıktığı ve daha ilerisinin mümkün olmadığı varsayımının genel geçer hale gelmesi gerekir. Gerçekte böyle bir durum yoktur. İlgi çekici olan toplumlar arası ilişkiler ve toplum içindeki sorunlar, çelişki ve çatışmalar bir çözüme kavuşmamasına rağmen toplumsal değişmeden, ilerlemeden, aşamadan vazgeçilmiştir. Bu değişimi gerçekleştirecek öncü ve sözcü bir toplumdan, toplumsal güçten veya sınıftan söz edilmemektedir. Toplumsal güçler tarihin kurucu veya yıkıcı temel unsuru olarak görülmemektedir. Toplumsal çelişki ve çatışmalar artık düzen açısından aşılması gereken bir tehdit ve sorun değildir, verili düzen kendi işleyişinden emindir. Yeni bir arayış ve tartışma yoktur. Mevcut çelişkiler ve çatışmalar verili düzen için bir tehdit oluşturmadan varlığını sürdürmesi ile düzenin kendini mutlaklaştırması, muhafazakarlaşması ve toplumdan, koşullardan, tarihten bağımsızlaşması birbirine paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal değişimin öznesi olan toplum, toplumsal güçler etkisini yitirdikçe verili düzen daha muhafazakâr ve otoriter hale gelmektedir.

Günümüzde sosyolojide modern anlamda toplumdan, toplumsal değişmeden vazgeçilirken aynı zamanda bu yeni durumu gerekçelendirmek için bir dizi yeni kuramlar ve kavramlar gündeme gelmiştir. Bunların temel özelliği modern sosyoloji anlayışının ötesinde sosyolojinin bilim kimliğini tartışmalı hale getirmek biçimindedir. Günümüzde sosyolojide yöntem tartışmaları biçiminde ortaya çıkan bu değişiklik öncelikle postmodernizm ile ifade edilirken, yine verili ilişkiler içinde ortaya çıkan yeni yönelişi veya değişimleri bütünsel düzeyde açıklamak için küreselleşme gibi kuramlar öne çıkarılmıştır. Bu ikisi arasında tarihi ve bütünsel dünya görüşlerinin inkârı açısından bir ortaklık vardır. Geçmişten, tarih ve coğrafyadan veya yer ve zamandan bir kopuş söz konusu edilirken değişimin yönü ve nereye doğru gidileceği belirsizdir. Gerçekten ve koşullardan, geleceğe yönelik öngörülerden kesinlikle kaçınılmaktadır. Gündelik yaşam ilişkilerinin ve sorunlarının gündeme gelişi ve bunların verili düzen içinde bir aşama, sıçrama olmadan değişimi esastır. Bu değişimi/kopuşu açıklamak için yine enformasyon ve bilgi çağı/toplumu, gösteri toplumu, tüketim toplumu, gözetim toplumu, endüstri sonrası toplum, postmodern toplum gibi bir dizi yeni tanım getirilse de temel çerçeve değişmemektedir. Mevcut düzen ilişkileri içinde hangi özellik öne çıkarılırsa bu yönde toplumların ve bireylerin kimliklerinin tanımlandığı, denetlendiği dışına çıkmanın mümkün olmadığı, kaçınılmaz olarak görülen egemen eğilim ve işleyiş belirtilmiş olmaktadır. Bu durum modern Batı dünya egemenliği açısından az bir ilerleme ve başarı değildir. Ancak bu değişimin dünya/insanlık açısından bir gelişme ve başarı olduğunu söylemek mümkün değildir. Tam tersine bu değişim dünya

uygarlık mirasının tahribi ve yıkımına dayalı olarak verili dünya egemenliğinin kendini mutlaklaştırmasını göstermektedir. Modern Batı dünya düzeni en son sınırlarına kadar geldiğinde yeni bir aşama ve sıçrama söz konusu olmadan kendini mutlaklaştırırken aynı zamanda mevcut koşullardan, tarihten, insandan, bütünsel dünya görüşlerinden, emekten bağımsızlaşmaktadır. Artık insana ve uygarlık tarihine yabancı post-hümanist, fantastik, bilim-kurguya dayalı, birbirine paralel, antici çoklu gerçeklik/dünyalar ve ultra/trans-insan anlayışı genel geçer hale getirilmeye çalışılmaktadır. Verili düzen kurumları ve kuralları toplumsal düzeyde temsil gücünü yitirirken denetim ve yönetim işlevleri katılaşmış, otoriter hale gelmiştir. Toplumun/toplumsallaşmanın sonu, toplumsal sınıfsızlık, toplumsal güç(süzlük) kavramları, eşitsizliklerin ve farklılıkların ortadan kalkması değil tam tersine çeşitli mutlak kimliklerin ve farklılıkların mutlaklaşması ve çözümsüz hale gelmesinin bir ifadesidir.

Sosyoloji Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmış ve bilim kimliğini kazanmıştır. XIX. yüzyıl Batı'nın yeni gelişmeler ve çeşitli bunalımlar içinde bulunduğu bir dönemdir. Ancak Batı dünya egemenliğinin verdiği güçle bir sorunların çözüleceğine dair Batı'da yaygın bir inanç vardır. Batı dünya egemenliği XVI. yüzyıldan bu yana ortaya çıkan yeni gelişmelerin ürünüdür. XIX. yüzyılda bu olay en geniş biçimde Batı'da ve Batı dışı ülkelerde anlaşılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Batı toplumları yeniden örgütlenmekte ve yeni eğilimler kazanmaktadır. Aynı zamanda geleneksel Doğu toplumlarını da kapsayacak yeni bir örgütlenme söz konusudur. Doğu ile ilişkilerin sürdürülmesinde Batı toplumları da önemli bir rol üstlenmiştir. Batı'da başlangıçta bireyin ve sonrasında da modern toplum ve sınıfların övgüsü bu nedenledir. Toplumsal değişme ve ilerlemede kendilerine öncülük ve sözcülük verilmektedir. Batı dünya egemenliğine rağmen geleneksel toplumun tasfiyesi sonrası ortaya çıkan yeni modern toplum örgütlenmesi aynı zamanda yeni sorunların da kaynağıdır. Batı içinde toplumlar ve sınıflar düzeyinde çıkar farklılıkları ve çekişmeleri vardır. Ancak Batı içinde çelişki ve çatışmalar olmuş olsa bile Batı üstünlüğü ve öncülüğü konusunda bir tartışma yoktur, mesele hangi sınıf veya toplumların Batı egemenliğinin öncülüğünü üstleneceği konusundadır. Batı dünya egemenliğinin verdiği üstünlükle tarihle olan ilişkilerinde köklü değişikliklere gitme çabası içindedir. Bu nedenle düzenin bütün sorunlarına karşın toplumsal değişme ve ilerlemeye yönelik bir beklenti ve iyimserlik söz konusudur. Batı dışı toplumlar da Batı yayılcılığı ve üstünlüğü karşısında kendi alternatif çözümlerini ortaya koyamadığında Batı düzeni içinde yer almak, bu yön ve eğilimin dışında kalmamak, tarihin dışına düşmemek açısından yönetim düzeyinde genel bir kabul görmüştür. Geçmişte de Doğu ve Batı dünya egemenliğini ele geçirmiş olmasına karşın tarafların kendi düzenini karşı tarafı da kapsayacak biçimde genişletmeleri ve evrensel olarak dayatmaları söz konusu olmamıştır. Yine toplum ile ilgili bilgi ve deneyimlerini bir bilim içinde (sosyoloji) sistemleştirmeleri söz konusu olmamıştır. Ancak tarih dışı ülkelerle kurulan egemenlik ilişkilerinden aldığı güçle Batı'nın geleneksel Doğu ile olan ilişkileri önemli bir nitelik değişikliğine uğramıştır. XIX. yüzyılda Batı dünya egemenliği belli bir çizgiden sonra Doğu ülkelerinde de etkili olmuş, Batı dünya egemenliği geçmişten ayrı bir nitelik kazanmıştır. Baykan Sezer'in bu değişimi ve sosyolojinin bilim olarak ortaya çıkışını bize çeşitli çalışmalarında tanıtmaları sosyoloji açısından büyük bir katkı ve zenginlik olmuştur.

Sosyolojinin Batı'da ortaya çıkışı ve doğuşu ve bilimsel bir kimlik ve bilinç biçimi alması Batı dünya egemenliği ile ilişkilidir. Batı kendi üstünlüğü ve ilerlemesini kutsal bir egemenlik ideolojisi veya dogmaya dönüştürmeden bilimin bir üstünlüğü ve zorunluluğu olarak tanıtmaktadır. Batı elde etmiş olduğu üstünlükten yararlanmayı, korumayı ve

sonuçlar çıkarmayı kutsal bir ideoloji çerçevesi içinde gündeme getirmek yerine sosyoloji bilimi çerçevesi içinde toplumsal değişme ve gelişme içinde ele almıştır. Bunun bir nedeni Batı'da XIX. yüzyıldan sonra süregelen gelişmeler ve bundan çıkardığı sonuç ve deneyimler tarihte süregelen geleneksel Doğu-Batı çatışmasının doğrudan bir ürünü değildir. Batı'nın Atlantik merkezli yeni ilişkiler çerçevesinde karşılaştığı tarih dışı halklarla kurduğu ilişkiler ve sonrasında bundan aldığı güçle geleneksel Doğu ülkeleriyle kurduğu ilişkiler Batı'nın kendisinin başlattığı, kendisinin kurduğu yeni ilişkilerdir. Yeni dünya egemenlik ilişkileri Batı girişimleriyle ve Batı çıkarlarına uygun olarak en akılcı bir biçimde, geçmişte olmayan bir biçimde düzenlenmek zorundadır. Bunun için Batı geleneksel Batı ideoloji ve açıklamalarının dışında çıkmak zorunda kalmıştır. Bütün zorluklarına karşın Batı'nın ve Batı dışı ülkelerin yeniden örgütlenmesi zorunlu olarak geleneksel dünya görüşünün ve düzeninin de tasfiyesini gerektirmiştir. Batı'nın (burjuvazinin) devrimci olarak nitelenmesi, toplumsal değişme ve ilerlemeye verilen üstünlük bu nedenledir. Sosyolojinin de bir bilim olarak temel konusunun ve sorunun daha başlangıçta toplumsal değişme ve ilerleme olması rastlantı değildir. Sosyoloji yakın zamana kadar bu özelliğini korumuştur. Batı dünya egemenliğinin gerçekten bir dünya egemenliğine dönüşmesi için aynı zamanda geleneksel Doğu ülkelerinin de bu yönde dönüşümü, eski düzenin ve dünya görüşünün de değişmesi gerekmiştir. Batı XIX. yüzyılda endüstri/şehir toplumu olarak adlandırdığı yeni düzen örgütlenmesi içinde elde etmiş olduğu üstünlüğü ve imkanları sadece akılcıca değerlendirmek çabası yanında geleneksel Doğu'yu da denetimine almak ve kendi içindeki çelişki ve çatışmalara da çözüm bulma zorunluluğundadır. Sosyoloji bu nedenle bir bilim olarak yeni ilişkilerin kurulması ve açıklanmasında temel başvuru kaynağı olarak öne çıkacaktır. Batı'nın ve Doğu ülkelerinin bu yönde değişim, dönüşümü için artık geleneksel kutsal ideolojilerle ve dogmalarla yetinmek yerine konuya bilinçli ve elden geldiğince bilimsel bir biçimde eğilme gereği duyulacaktır.

Sosyolojinin belli bir dönemde ve Batı'da doğuşu ve bilim kimliğini kazanması yeni koşul ve sorunların çözümüyle ilişkilidir. Sosyoloji öğretileri/kuramları Batı çıkar ve çözümleriyle sınırlı olduğu için giderek toplumsal değişme ve ilerleme kuramları bütün bilimsellik yüceltmelerine karşılık Batı üstünlüğü ideolojisi olmaktan çıkmayacaktır. Batı ve Batı dışı ülkelerde Batı sosyoloji öğretilerinin -en başta elbette toplumsal değişme ve ilerleme kuramının- dogma haline dönüşmesi de rastlantı değildir. Batı dünya egemenliği Batı dışı ülkelerde yaygınlaştığında ve en son sınırına geldiğinde sosyolojinin bilim kimliği ve modern sosyoloji kuramları da tartışmalı hale gelecektir. Günümüzde sadece modern toplumsal ilerleme ve değişme anlayışından veya tarihten vazgeçilmiş değildir, aynı zamanda Batı sosyolojisinin bilim kimliği ve kuramları da sınırına gelerek tükenmiştir. Tarihin, sınıfların, toplumun/toplumsallaşmasının sonundan söz edilen günümüzde toplumsal değişme ve ilerlemenin aktörler, toplumsal güçler de etkinliğini yitirmiştir. Günümüz konu ve sorunlarının bir kıyamet/felaket ideolojisi biçiminde sunuluşu ve bunun geniş kitleler içindeki yaygınlığı, nefret suçları, intihar, şiddet, geleceksizlik, belirsizlik konu ve sorunlarının sıradanlaşması aynı zamanda daha otoriter ve muhafazakâr bir düzeni ve ideolojisini de oluşturmaktadır. Modernleşmenin son sınırına gelindiğinde toplumsal ilerleme ve değişmeden söz edilmediği gibi Batı imkanları ve egemenlik gücünün/üstünlüğünün artmasına karşılık sosyolojinin yaygınlaşma ve uygulama alanı giderek verili düzenin işleyişinin dışına çıkmadan çok dar birimlerle, kesitlerle daralmaktadır. Batı kendi içindeki çelişki ve çatışmaları, sorunları çözdüğünde, yeni arayıştan (toplumsal değişme, aşama, sıçrama, sosyalizm) vazgeçtiğinde, Doğu toplumlarında da bu yönde bir sıçrama, aşama gündemde olmadığında toplumsal güçlerin tarih ve doğa üzerinde etkili olduğu görüşlerinden vazgeçilecektir. Modern toplum

güçlerine, sınıflar, topluma yapılan övgü ve onların toplumsal sorunlar üzerinde etkinliğine duyulan güven ve inanç kaybolduğunda geniş toplum kesimleri ne yaptığını, yapacağına bilmeyen, toplumsal düzen ve olaylar karşısında edilgen, sıradan bireylere, yığınlara dönüşeceklerdir. Günümüzde teslimiyetçi-kendiliğindenliğin, geleceksizliğin, belirsizliğin verili yeni düzenin ideolojisinin temel özellikleri haline gelişi bu nedenledir.

Batı dünya egemenliğini geleneksel dünya görüşünden bağımsızlaşmaya çalışırken ilişkilerdeki üstünlüğünü mutlak ve tarih-üstü olarak tanımlamış ve çeşitli sosyoloji kuramları da XIX. yüzyıl öncesi dünyayı aşılmış veya tarih-öncesi bir durum olarak tanımlamıştır. İnsanlığın tarihinin XIX. yüzyıldan itibaren başladığı görüşü bu nedenle sosyoloji ve sosyalizm anlayışlarının temelinde bulunmaktadır. Sosyoloji kuramları bu görüşün, Batı üstünlüğünün kanıtlamanın ötesine gitmemiştir. Batı dünya egemenlik ilişkisinde elde ettiği üstünlüğü kendi içinde bulunan, sadece kendine bahsettiği güçle açıklamaya girişmiştir. Yine bu dönem Batı sorunlarla karşı karşıya olmasına rağmen bu sorunları kendi içinde ve kendi gücüyle çözeceği inancındadır. Sorunlar gibi çözüm de Batı kaynaklı ve Batı ile sınırlıdır. Bu nedenle Batı kendi üstünlüğü ve gücünü mutlak ve tarih-üstü görmektedir. Toplumsal değişme ve ilerlemenin yasaları ile tarihi değişme ve gelişmenin yasalarının birbiri yerine kullanılması bu nedenledir. Batı eline geçirdiği güçle toplum olaylarını, giderek toplumu ve tarihi yönlendireceği, biçimlendireceği inancındadır. Batı sorunları açıklayacak ve aşacak gücün kendisinde olduğunu savunmaktadır. Bu gücün sorunların çözümünde bilinçli bir biçimde kullanılmasıyla sorunların üstesinden gelmenin mümkün olduğu görüşü sosyolojinin bilim olarak ortaya çıkışını ve genel kabul görmesini sağlayacaktır. Sorun elde edinmiş kazanımların korunması ve en akılcı biçimde değerlendirilmesi olarak görülmüştür. Bilime verilen üstünlüğün ve inancın, umudun temelinde de bu vardır. Geniş kitlelerin kendi örgütlenmeleri içinde ve kendi çıkarlarına sorunları üzerinde etkili olmaları, olaylara yön vermesi bu görüşlerin geniş kesimlerce anlaşılabilir bir biçim kazanmasını ve yaygınlık kazanmasını sağlayacaktır. Artık topluma yön veren toplum üstü/dışı aşkın güçler, dini önderler yerine geniş toplum kesimleri, toplum güçleri öne çıkmıştır. Bu durum bütün dünyaya istenilen biçimin verilebileceği, yeni ilişkiler sayesinde yeni sonuçlar elde edileceği görüşünü de yaygınlaştıracaktır.

Sosyoloji bilim kimliğine dayanarak Batı'nın dünya üzerinde elde etmiş olduğu güç ve üstünlüğü, yerini ve rolünü tanımlama çabası içindedir. Toplum açıklamaları artık herkes için kendi pratiği içinde anlaşılabilir ve doğrulanabilir olaylar olarak görülmüştür. Böylece dini ve felsefi açıklamaların yerini herkes için anlaşılabilir bilimsel açıklamalar ve sistemleştirmeler almıştır. Toplum sınıflarının gücünü öne çıkarma ve tarihe yön verme çabası tarihi ve toplumsal değişme ve gelişmelerin yine toplum güçlerine dayalı olarak açıklanabileceği görüşünü yaygınlaştırmıştır. Sosyolojinin temelinde de başlangıçta bu vardır. Batı ve yeni toplum güçleri artık gerçeği kendi başına elinde tuttuğu inancının önünde böylece bir engel kalmamıştır. Batı'da aydınlanma çağı ve hümanizm ile başlayan insan övgüsü artık giderek kazanımları elde tutmak, kurumsallaştırmak ve süreklilik sağlamak için topluma ve toplum güçlerine duyulan güvene ve övgüye dönüşmüştür. Bu iki yönlü olarak Batı üstünlüğünü pekiştirmektedir. Bir yandan Batı kendi içindeki çelişki ve çatışmaların geçici olduğunu, bunların uzlaştırılması veya düzene desteğe dönüşmesini sağlamaktadır, diğer yandan toplumsal güçlere verilen üstünlükle Batı-dışı toplumlardan farklılığını ve tüm dünyadaki gelişmelere de yön vereceğini, denetim ve egemenlik sağlayacağı görüşüne destek sağlamaktadır.

Batı elinde tuttuğu dünya egemenliğine dayanarak büyük bir genişlemeye girmiştir. Batı'nın bu genişlemesi ve bunun getirdiği sorunlar sadece dünya egemenliğinin getirdiği bir

yayılmanın ötesinde bir anlam taşımaktadır. Batı'da ek nüfus başlangıçta dünya egemenliğinin bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Batı'ya katılan ek nüfus Batı dünya egemenliğinin bir gereği ve işleyişindeki yer ve rollerinin bilincinde olduğunda toplum ve sınıflar düzeyinde dünya egemenliğinin nimetlerinin paylaşımından pay isteyeceklerdir. Batı'da XIX. yüzyılda sınıf çatışmaları, XX. yüzyılda iki büyük dünya savaşı, yine soğuk savaş sırasında Sovyetler Birliği ve ABD'nin başını çektikleri Batı içi çekişme ve ortaklık giderek birbirlerine yaklaştıkça yeni bir düzen arayışından vazgeçerek mevcut Batı dünya egemenliğinin korunmasına ve düzenin nimetlerinden faydalanmaya dönüşmüştür. Batı içinde çeşitli merkezlerin, toplumların, sınıfların mevcut düzene tehdit olmaktan çıkması verili düzeni mutlaklaştırdığı gibi toplum güçlerinin de bütün farklılıklarına rağmen çelişki ve çatışmaları benimseyerek düzene uyumunu kolaylaştıracaktır. Batı dünya egemenliğinin bir gereği olarak ortaya çıkan ek nüfus ve yeni toplum sınıfları verili düzen son sınırına geldiğinde ve yeni bir sıçrama/aşama öngörülmediğinde artık işlevi ve varlığı da tartışılmalı hale gelmiştir. Batı dünya egemenliği açısından Batı'da toplum sınıfları ve ek nüfus ve bunun yanında Batı dışı ülkelerdeki yeni düzenin ayak bağı olarak görülen "fazla nüfus" yük olarak görülmeye başlanmış ve değersizleşmiştir. Batı düzeninin işleyişinde yeri, rolü ve etkinliği söz konusu olmadığında artık tüketim toplumu, risk toplumu, iletişim/bilgi toplumu gibi yeni tanımlar yapılarak verili düzen kendi işleyiş ve temelini toplumsal sınıfların, tarihin, koşulların üstünde görmeye başlamıştır. Verili düzen dünya uygarlık tarihi mirasına ve insana karşıt yeni ilişkiler içinde kendisini mutlaklaştırmak istemektedir. Verili düzenin tarihten, uygarlık birikiminden, koşullardan kopması/bağımsızlaşması yeni bir olaydır. Bir tür yeni "Barbarlık Çağı"na giriş niteliğindedir. Günümüzde corona sonrası mevcut düzen değişikliği ve düzenlemeleri artık bu görüşlerin uygulanmaya konmasını ve yeni düzen niteliği kazandığını göstermektedir. Artık yeni dönemde verili düzen toplumdan koparak mutlaklık kazanırken esas sorun yönetim ve denetim işlerinin bütün yönleriyle tartışmasızlık kazanmasıdır. Sosyolojide toplumsal değişme, gelişme anlayışı da bu çerçevede muhafazakâr, mutlak bir biçim almıştır.

Günümüzde sosyoloji toplumsal değişme ve gelişme anlayışından, temel sorunlardan toplum gücüne dayalı olarak çözümü yönünde arayıştan ve etkinlikten ve dolayısıyla Batı'nın bütünsel kuramlarından ve tarihten vazgeçmiştir. Buna bağlı olarak toplumsal olayları yaklaşım ve değerlendirme yolları da değişmiştir. Bu olay sosyologların kuramsal yetersizliklerinden ve yeteneksizliklerinden kaynaklanmamıştır. Batı için sorunların farklı bir bakış açısından daha değişik bir biçimde ortaya koyma çabasıyla kaynaklanmaktadır. İlgi çekici olan Batı dışı ülkelerdeki sosyologlar yine Batı sosyolojisini izleyicisi olmaya devam etmektedir. Artık bütünsel kuramlardan/vazgeçmenin gereklerini ortaya koyan veya küçümseyen bunu otoriterlik olarak gören bir sosyoloji yaklaşımı ile birlikte, aynı kesimler sorunları teknik bir konu olarak ele alarak uzmanca yalnızca kendi sınırları içinde ele alan projeci bir yaklaşımı benimsemişlerdir. Bunun sonucu olarak toplumsal değişme ve gelişme anlayışı da değişmiş, tarihten kopuk bir biçimde toplumları kendi kimliklerini bulduğu tarihi ilişkilerden soyutlayarak toplum sorunlarını kendi başına işler ve açıklamasını kendi içinde bulan olaylar olarak tanımlamaya girişmişlerdir. Sosyolojide artık egemen eğilim temel dünya görüşlerinden kopuk bir biçimde uzmanca bir tavırla olayların denetlenebilir ve istenilen yön verilebilir kesit ve ilişkilerini öne çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla verili düzen içinde ortaya çıkan sapmaları, düzensizlikleri bir hastalık gibi kabul ederek sınırlamak veya yeniden verili düzene uyumlu hale getirmekle sınırlıdır, bu yüzden denetleyeceği, yönlendirebileceği küçük ve dar alanlarda ilgilenmektedir. Bu durum daha bilimsel ve uygulamaya yönelik gibi görünse de toplum olaylarını belli amaçlara göre belli kesitler ve

sınırlı ilişkiler içinde ele alması ve onların çıkarların savunuculuğuna koşulması veya belli kesimlere angaje olması sosyolojiye yönelik suçlamalara neden olacaktır.

Sosyolojide bütünsel dünya görüşleri/kuramlar ve tarih görüşleri ideoloji olarak küçümsenirken, ideolojilerin/tarihin aşıldığı söylenirken sosyolojinin dar çıkarların savunuculuğuna yönelik uzmanca bir ideoloji ve uygulamaya dönüşmesini tartışılmaktan kaçınılmaktadır. Toplum sorunlarının sınırlanması, darlaştırılması yanında çözümleri de teknik bir sorun olarak görülünce sosyoloji teknik bir araç, uygulama ve meslek olarak gösterilecektir. Böylece bilimsellik görüntüsü içinde çeşitli tek yönlü, dar belli çıkarlarla sınırlı açıklama ve uygulamaların benimsenmesi istenecektir. Sosyolojinin toplumun çıkarları ve çelişkileri dışında ve üzerinde uzmanca bir çabaya dönüşmesi bilimsel yansızlık gibi görünse de gerçekte bu eleştirilerin üstünde kalmak ve uygulama ve açıklamalarını tartışmasız benimsenmesini istemenin ötesinde bir tutum değildir. Bütün bunları yanında sosyolojide farklı ve karşıt görüşleri suçlamanın, değersiz hale getirmenin, önünü kesmenin yolu haline de gelmektedir. Günümüzde sosyolojinin darlaşması ve sınırlılıkları sosyolojiden değil Batı'nın yaklaşım biçiminden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle sosyolojinin bilimsel kimliğini savunmak ve bunun yöntemini tartışmak sosyolojinin doğuşunda olduğu gibi temel konu olmayı sürdürmektedir. Türk sosyolojisinin kendi sözünü söylemesi, sorunların açıklanması ve çözümü yönünde sosyolojide öncülük ve sözcülük yapması hem mümkündür, hem de geçmişten daha çok önem kazanmıştır.

Etik kurul raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.
Katkı oranı beyanı: %100
Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.